७) चत्तारि दस्सनियानि ठानानि

प्रस्तावना

प्रस्तुत पाठ दीघनिकाय ग्रंथातील महापरिनिब्बाणसुत्त मधून घेण्यात आलेला आहे. या पाठातून तथागत बुद्धाच्या जीवनातील चार महत्त्वाच्या घटना कोणत्या चार ठिकाणी घडल्या ते कळते. शिवाय आजही ह्या स्थानांना प्रेरणादायी स्थळे का म्हटले जाते ते लक्षात येते.

लुम्बिनी, बोधगया, सारनाथ, आणि कुसीनारा अशी नावे असणाऱ्या त्या महत्त्वांच्या स्थानांवर आजही जगभरातील लोक प्रेरणा घेण्यासाठी येतात हे लक्षात ठेवण्यासारखे आहे. ही ठिकाणे प्रेरणादायी असून कोणत्या प्रदेशात आहेत याची भौगोलिक माहिती या पाठामध्ये देण्यात आलेली आहे.

'' राष्ट्रीय महत्त्वाची स्मारके, स्थाने आणि वास्तु यांचे संरक्षण तसेच संमिश्र संस्कृतीच्या समृद्ध वारशाचे मोल जाणून ते जतन करणे.''

लुम्बिनी

बोधगया

'पुब्बे भन्ते! दिसासु वस्सं वुत्था भिक्खु आगच्छन्ति तथागतं दस्सनाय, ते मयं लभाम मनोभावनीये भिक्खु दस्सनाय लभाम पयिरुपासनाय। भगवतो पन मयं भन्ते! अच्चयेन न लभिस्साम मनोभावनीये भिक्खु दस्सनाय न लभिस्साम पयिरुपासनाया' ति।

चत्तारिमानि आनन्द! सध्दस्स कुलपुत्तस्स दस्सनीयानि संवेजनीयानि ठानानि। कतमानि चत्तारि?

१) 'इध तथागतो जातो' ति(लुम्बिनी) आनन्द! सध्दस्स कुलपुत्तस्स दस्सनीयं सवेजनीयं ठानं।

२) 'इध तथागतो अनुत्तरं सम्मासम्बोधि अभिसम्बुध्दो'ति (बोधगया) आनन्द! सध्दस्स कुलपुत्तस्स दस्सनीयं संवेजनीयं ठानं।

३) 'इध तथागतेन अनुत्तरं धम्मचक्कं पवत्तितन्ति'(सारनाथ) आनन्द! सध्दस्स कुलपुत्तस्स दस्सनीयं संवेजनीयं ठानं।

४) 'इध तथागतेन अनुपादिसेसाय निब्बाणधातुया परिनिब्बुतो'ति (कुसिनारा) आनन्द! सध्दस्स कुलपुत्तस्स दस्सनीयं संवेजनीयं ठानं।

इमानि खो आनन्द! चत्तारि सध्दस्स कुलपुत्तस्स दस्सनीयानि संवेजनीयानि ठानानि। आगमिस्सन्ति खो आनन्द! सद्धा भिक्खु भिक्खुनिया उपासका उपासिकायो, 'इध तथागतो जातो'ति पि। 'इध तथागतो अनुत्तरं सम्मासम्बोधिं अभिसम्बुध्दो'ति पि। 'इध तथागतेन अनुत्तरं धम्मचक्क पवत्तितन्ति पि। 'इध तथागतो अनुपादिसेसाय निब्बाणधातुया परिनिब्बुतो ति पि'। येहि केचि आनन्द! चेतियचारिकं अहिण्डन्ता पसन्नचित्ता कालं करिस्सन्ति सब्बे ते कायस्स भेदा परं मरणा सुगतिं सग्गं लोकं उपपज्जिस्सन्तिति।

(संदर्भ–दीघनिकाय महापरिनिब्बाणसुत्त)

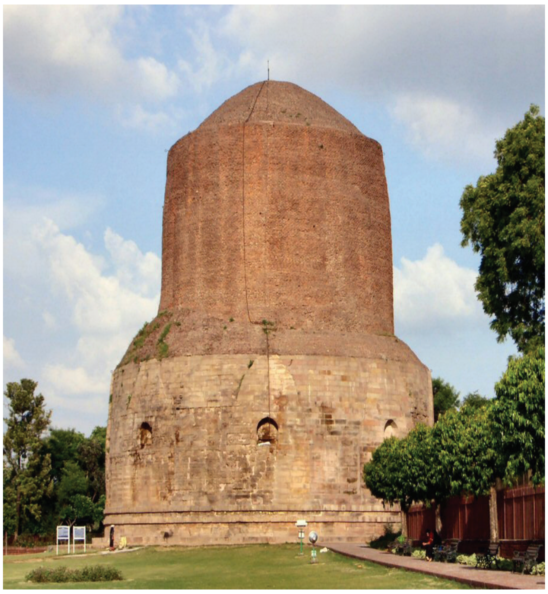

सारनाथ

कुसिनारा

शब्दार्थ

दिसासु (वि.)– दिशामध्ये
पयिरुपासनाय (स्त्री)– सतत संपर्कात राहण्यासाठी
अच्चयेन (अव्यय.)– नंतर
कुलपुत्त (पु.)– कुळपुत्र, कुळवान, सदाचारी
दस्सनीयानि (वि.)– दर्शनीय
संवेजनीयनि (वि.)– वैराग्य निर्माण करणारा, संवेग निर्माण करणारा
अनुत्तर (नपु.)– सर्वश्रेष्ठ, सर्वोत्तम.
अभिसम्बुध्दो (पु.)– संपूर्ण ज्ञानी
पवत्तित्तानि (नपु.)– चालू असता, विद्यमान असता.
अनुपादिसेसाय– काहीही शिल्लक न ठेवता,
परिनिब्बुतो (वि.)– पूर्णपणे शांत झालेला
चेतिय चारिकं (नपु.)– चैत्य प्रदक्षिणा, चैत्ययात्रा
पसन्नचित्ता (वि.)– प्रसन्नमनाने

स्वाध्याय

१. खालील प्रश्नांची एका वाक्यात उत्तरे लिहा.

१) सिद्धार्थ गौतम कोठे जन्मले ?

२) तथागताने सम्यक सम्बोधि कोठे प्राप्त केली ?

३) तथागताने धम्मचक्र प्रवर्तन कोठे केले ?

४) तथागताचे महापरिनिर्वाण कोठे झाले ?

५) श्रध्दाळू कुळपुत्रासाठी किती स्थान दर्शनीय आहेत ?

६) सुगतीला कशा प्रकारे प्राप्त होतील ?

२. खालील वाक्ये सत्य/असत्य ओळखा.

१) इध तथागतो जातो' ति।

२) आनन्द, सध्दस्स कुलपुत्तस्स संवेजनीय ठानं नत्थि ।

३) सब्बे ते कायस्स भेदा परं मरणा दुगतिं उपपज्जिस्सन्ति।

३. रुपे ओळखा.

१) लभाम

२) लभिस्साम

३) गच्छन्ति

४) करिस्सन्ति

५) गमिस्सन्ति

४. योग्य पर्याय निवडून वाक्ये पूर्ण करा.

१) ते मयं लभाम मनोभावनीये..........दस्सनाय। (भिक्खुनि/भिक्खु)

२) ....कुलपुत्तस्स दस्सनीयानि संवेजनीयानी ठानानि। (सध्दस्स/असध्दस्स)

३) ते मयं..........मनोभावनिय भिक्खु दस्सनाय। (लभामि/लभाम)

४) ....तथागतो जातो' ति। (इध/तत्थ)

५) येहि केचि आनन्द! चेतियचारिकं अहिण्डता पसन्नचित्ता.......... करिस्सन्ति। (अकालं/ कालं)

६) सब्बे ते कायस्स भेदा परं मरणा..........सग्गं लोक उपपज्जिस्सन्ति।(दुग्गतिं/सुगतिं)

५. योग्य जोड्या लावा.

'अ' गट	'ब' गट
१) इध तथागतो जातो' ति	अ) कुसिनारा
२) इध तथागतो अनुत्तरं सम्मासम्बोधि अभिसम्बुद्धोति।	ब) सारनाथ
३) इध तथागतो अनुत्तरं धम्मचक्कं पवत्तितन्ति	क) लुम्बिनी
४) इध तथागतो अनुपादिसेसाय निब्बाणधातुया परिनिब्बुत्तो' ति	ड) बोधगया
	इ) सावत्थि

६. जाळेरेखाचित्र पूर्ण करा.

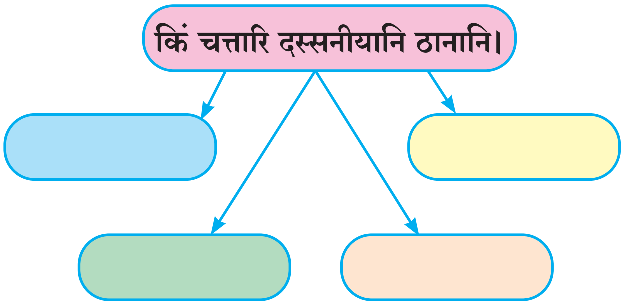

७. दीर्घोत्तरी प्रश्नाचे उत्तर लिहा.

चार दर्शनीय स्थळांची माहिती लिहा ?

☆☆☆